

Голинська Олеся Володимирівна

*кандидат наук з державного управління, доцент,
доцент кафедри економічної та фінансової політики, докторант
Одеського регіонального інституту державного управління
Національної академії державного управління
при Президентові України
ORCID: 0000-0003-1720-5056
e-mail: alesiaa@ukr.net*

ЕКОНОМІЧНА ОСНОВА САМОДОСТАТНОСТІ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Актуалізовано теоретичні визначення муніципального управління та місцевого самоврядування. Обґрунтовано, що їх взаємозв'язок виражений економічною основою, яка є цілком компліментарною щодо підсистеми соціально-економічного розвитку громад та виражається у їх самодостатності.

Ключові слова: економічна основа; місцеве самоврядування; самодостатність; публічне управління; громада; бюджет.

Постановка проблеми. У сучасних умовах надзвичайно зростає роль громад в економічному і соціальному розвитку держави як утворень, що єдині у всьому її адміністративно-територіальному устрої, управляються способом повсюдного місцевого самоврядування. Зважаючи на зазначену особливість, така значущість визначається їх цілковитою свободою в питаннях житлово-комунального та дорожнього господарства, соціально-культурної сфери, організації загальної освіти, медичної допомоги, створення сприятливого середовища для життя людей. Водночас практика публічного управління в громадах свідчить про наявність значного протиріччя між важливістю проблем місцевого значення і крайньої обмеженості обсягів бюджетного фінансування. Таким чином, вирішення питань самодостатності громад як суб'єктів публічного управління, вироблення рекомендацій щодо її формування є важливим актуальним науковим і прикладним завданням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методологічні і теоретичні аспекти соціально-економічного розвитку регіонів та муніципальних утворень представлені у працях світових корифеїв: М. Бандман, М. Вебера, Е. Венейблса, А. Гранберга, Е. Гувера, В. Кристаллера, А. Льюша, А. Фішера й інших. Економічні та соціальні проблеми місцевого самоврядування, фінансово-економічні основи діяльності на рівні місцевого самоврядування досліджувались у роботах вітчизняних представників державно-управлінської науки: Т. Безверхнюк, О. Васильєвої, М. Іжі, М. Миколайчука, Ю. Оболенського, Л. Приходченко, І. Розпутенка С. Саханенка та інших.

Виокремлення невіршених раніше частин загальної проблеми.

При наявності великої кількості робіт, присвячених соціально-економічним основам місцевого самоврядування, проблеми суто економічної самодостатності муніципальних утворень залишаються недостатньо дослідженими. Дискусійними, недостатньо вивченими є категоріальний апарат, методичні аспекти оцінки самодостатності, умови і чинники її забезпечення. Таким чином, необхідність розробки питань забезпечення і підвищення економічної самодостатності громад визначає актуальність теми цього дослідження.

Відтак, метою статті є розробка теоретичного інструментарію оцінки та формування економічної самодостатності громад, практичних рекомендацій щодо її підвищення. Досягнення поставленої мети вимагає вирішення певних завдань, основними з яких є: визначення потенціалу економічної основи місцевого самоврядування та пов'язане з цим уточнення змісту поняття “економічна самодостатність громади”, огляд та порівняння провідних зарубіжних практик формування економічної основи утворень муніципального рівня з практиками, які склалися в Україні у процесі реформи з децентралізації зразка 2015 – 2018 рр.

Виклад основного матеріалу. Зважаючи на розмаїття тематичного поля цього дослідження, доцільно чітко визначитися з його об'єктом, тим самим сконцентрувавши вирішувану проблематику. Об'єктом є територіальні соціально-економічні підсистеми національної економіки на рівні повністю самоврядних адміністративно-територіальних одиниць – громад. Звідси впливає предметна основа, яка є сукупністю соціально-економічних та організаційних публічно-управлінських відносин, що виникають у процесі формування економічної самодостатності громад.

З цих методологічних позицій розглянемо ключові поняття, пов'язані з публічним управлінням. При всій складній і неоднозначній історії самого місцевого самоврядування, його соціальних та економічних проблем, різних підходах до його організації, сучасне розуміння цієї категорії не викликає особливих суперечок. Дещо складніше визначити сутність терміна “громада”. Європейська хартія місцевого самоврядування не містить його визначення, а шляхом поєднання норм Основного Закону та Закону “Про місцеве самоврядування в Україні” ми можемо перерахувати їх види (міст районного значення, міст обласного значення, сіл, селищ, районів у містах) та підсумувати, що: громади села, селища, міста є первинним суб'єктом місцевого самоврядування, основним носієм його функцій і повноважень; вони можуть об'єднуватися в одну сільську, селищну, міську територіальну громаду, утворювати єдині органи місцевого самоврядування та обирати відповідно сільського, селищного, міського голову, а також можуть вийти із складу об'єднаної територіальної громади (щоправда, на сьогодні законного механізму виходу не існує) [1].

Зважаючи на первинність характеристики спроможності щодо таких муніципальних утворень, задекларованої в зазначеній вище хартії, на нашу думку, громадою доцільно вважати ту територію, в межах якої населення здійснює вирішення соціальних та економічних проблем, питань місцевого значення за рахунок таких властивостей певної соціально-економічної системи, як здатність до саморозвитку і безперервність змін. Це може бути село, селище, ціле місто, а також район міста. Не потрібно оспорювати той факт, що на сьогодні в багатьох містах обласного значення діють ради районів у місті як повноправні органи місцевого самоврядування.

Отже, громада – це територіальна одиниця, яка є суб'єктом права і самостійно вирішує питання місцевого значення. Однак у сучасній практиці публічного управління територіями для визнання громади таких ознак не досить. Тому багато громад функціонують в “усіченому” варіанті. Вони мають відповідний правовий статус, але їх реальні можливості вирішувати питання місцевого значення обмежені в силу слабкості фінансово-економічної бази.

Найбільші розбіжності фахівців викликає термін “муніципальне управління” та його співвідношення з місцевим самоврядуванням. На думку В. Зубенка, зазначені терміни практично тотожні [2]. Адже муніципальне управління здійснюється системою місцевого самоврядування (суб'єктом управління є органи місцевого самоврядування, об'єктом – сама громада). При використанні цього підходу мало б реально відбуватися дійсно соціальне й економічне самоврядування (а не просто управління), тому що керуючий вплив на соціальні та економічні проблеми громади проводиться зсередини, самим його населенням, безпосередньо і через представницькі органи.

Іншої позиції дотримується С. Саханенко, на думку якого муніципальне управління є частиною місцевого самоврядування [3]. Муніципальне управління здійснюється на основі представницької демократії виборними органами, місцеве самоврядування – всім населенням. Виходить, що до муніципального управління належить та частина місцевого самоврядування, якою займаються спеціально обрані органи і посадові особи, зазвичай на професійній основі. Інститути прямої демократії належать до місцевого самоврядування, а не до системи муніципального управління.

Ми більше схильні до думки, що муніципальне управління – широке поняття, воно означає управління муніципальним утворенням загалом (розвиток промислового, фінансового сектора, перепрофілювання економіки тощо); а місцеве самоврядування – лише з питань місцевого значення. Наприклад, якщо ставити питання про управління реабілітацією т. з. моно-міст (що складно не віднести до муніципального управління), то воно не може бути вирішене тільки силами місцевого самоврядування, як з правових, так і з фінансово-економічних причин. Реальні

повноваження, відповідальність місцевої влади за розвиток такого міста як цілісного організму поділяються з регіональним центром і іншими управлінськими державними структурами. У розвиток цієї думки можна навести точку зору, що управління розвитком будь-якої громади – це “процес цілеспрямованої зміни стану і структури її соціально-економічної системи” [4]. Принаймні, для міст вкрай складно і навряд чи виправдано ототожнювати зміну їх соціально-економічних систем тільки з вирішенням питань місцевого значення. Це дає підстави стверджувати, що місцеве самоврядування є поняттям вужчим, ніж муніципальне управління.

Таким чином, муніципальне управління є складною, структурованою діяльністю, здійснюваною в соціальній та економічній підсистемах громад, яка характеризується процесами управління постійними системними змінами. При цьому повноцінне керування громадою вимагає наявності базису, основи у вигляді соціального та економічного потенціалів, взаємодія яких дасть змогу забезпечити приріст фінансового потенціалу, адекватного потребам території.

Спроба розкрити сутність економічних основ місцевого самоврядування полягає у виділенні двох можливих підходів:

1) економічні основи місцевого самоврядування – це існуючі в реальному часі відносини з приводу формування і використання комунальної власності та місцевого бюджету як унаочнень матеріально-фінансової основи місцевого самоврядування;

2) економічні основи місцевого самоврядування – це економічні об’єкти, ресурси, які можуть використовуватися для формування місцевих доходів, обслуговування потреб населення.

На нашу думку, беручи до уваги, що економічні основи місцевого самоврядування можна розглядати як сукупність відносин з приводу створення іманентно властивих умов, що впливають як результат взаємодії соціальної та економічної підсистем місцевого самоврядування в контексті створення доданої вартості або кінцевого економічного результату, а також з огляду на саму дефініцію місцевого самоврядування, можна зупинитися на наступному трактуванні.

Економічні основи місцевого самоврядування – це система економічних об’єктів, ресурсів, а також відносин з приводу їх формування і використання з метою вирішення питань місцевого значення. Таке просте та однозначне трактування явно стосується і комунальної власності, і місцевого бюджету. При цьому, з огляду на сформовані традиції і підходи, в науковому вжитку більш виправданим є саме термін “економічна самодостатність місцевого самоврядування”, оскільки цей термін виділяє, відзначає та акцентує на особливій важливості не тільки фінансової складової, тобто бюджету, а й значенні підвищення його доходів унаслідок взаємодії соціальної та економічної підсистем

місцевого самоврядування, наголошуючи на їх компліментарності в сучасних умовах.

На нашу думку, саме компліментарність, тобто взаємозв'язок і взаємообумовленість фінансової, соціальної та економічної підсистем і призведе до синергії у використанні потенціалу додаткових економічних резервів на рівні муніципальних утворень. Питання про те, які ж об'єкти та ресурси включати до складу економічної основи місцевого самоврядування, є досить складним. У сучасній Україні, з одного боку, держава зовсім не збирається надавати громадам повну автономію, вважаючи за краще економічно контролювати їх. З іншого боку, і самі органи місцевого самоврядування, насамперед у новоутворених об'єднаних у 2016 – 2018 рр. громадах, не здатні працювати автономно, без фінансової підтримки держави.

Водночас доцільно визнати, що сучасна децентралізація – це крок, який віддаляє нас від застосування державної теорії, наближає до дуалістичної та значною мірою наближає перспективу застосування суспільної теорії місцевого самоврядування. І такі процеси необхідно, насамперед, пов'язати з ресурсною обмеженістю державного бюджету та намаганнями довести можливість побудови абсолютно самодостатніх громад.

Аналіз низки законодавчих документів дав змогу виявити невідповідність між сучасним розумінням місцевого самоврядування та його реальними можливостями самостійного вирішення місцевих питань. Відповідно до Конституції України, місцеве самоврядування не належить до системи органів державної влади і має певну відособленість і самостійність. При цьому правові межі місцевого самоврядування є більш широкими порівняно з його економічними можливостями. Через це часто виникають дисбаланси, диференціації розвитку громад і суперечливість функціонування самого місцевого самоврядування як системи.

Існуюча податкова компонента економічної основи місцевого самоврядування явно не здатна забезпечити повноцінне фінансування питань місцевого значення. Що стосується неподаткових доходів, доходів від майна, то тут також мало шансів компенсувати “фінансову недостатність”. Приватизація майна не є стабільним джерелом доходів. Велику міру фінансової стабільності дає здача його в оренду, але це можливо, знову ж, у великих містах, де є платоспроможні зацікавлені орендарі.

Отже, сучасна модель економічної основи місцевого самоврядування, заснована на фіскальній моделі, дає йому досить мало коштів. Емпіричні дослідження, проведені в різних регіонах України, показують, що власні доходи місцевих бюджетів, незважаючи на стрімке зростання їх фізичних обсягів, і близько не покривають необхідні витрати навіть в економічно розвинутих громадах. Незалежно від рівня розвитку регіону, економічна основа місцевого самоврядування залишається обмеженою.

У світовій історії існує декілька варіантів формування економічної основи місцевого самоврядування. Відповідно до одного з них, прийнятого у США і Великобританії, основними джерелами є місцеві податки на нерухому власність [5]. Подібна система практикується у Франції, але до податків на землю, житло додався податок на майно підприємств [6]. У скандинавських країнах основне джерело фінансування інше – частина прибуткового податку [7]. По особливому шляху йде Японія, де, крім прибуткового податку і податку на нерухомість, до доходів місцевих громад частково належить податок на прибуток. Прибутковий податок із податками на нерухомість поєднується у Швейцарії, Греції та Румунії [8]. Отже, класичним місцевим податком за кордоном є податок на нерухому власність. У різних країнах він може комбінуватися з певним варіантом податків на місцевий малий бізнес, залученням частини прибуткового податку, податку на майно підприємств.

Але не треба вважати, що власні доходи місцевих бюджетів в Європі і США повністю покривають місцеві витрати. У країнах Євросоюзу на дотації і відрахування до бюджетів вищого рівня припадає від 24% до 77% доходів. У таких різних країнах, як Великобританія, Нідерланди, Польща, Греція, Ірландія, Ісландія, власні доходи місцевих бюджетів становлять менше 50% [9]. Найменший ступінь економічної самостійності спостерігається у Великобританії.

Оскільки в цих країнах основним джерелом місцевих доходів є податок на нерухомість, можна констатувати, що його потенціал все ж таки недостатній для вирішення місцевих питань. Велика міра самозабезпеченості спостерігається там, де до місцевих бюджетів надходять податки на малий бізнес (Німеччина); а найвища – при залученні частини прибуткового податку (Норвегія, Данія) [10].

З порівняльного аналізу економічних основ місцевого самоврядування можна зробити такі висновки:

1. Традиційним, базовим джерелом доходу є податок на нерухоме майно. Його потенціал залежить від майнової забезпеченості та платоспроможності жителів. Але в сучасних умовах тільки цього податку недостатньо для вирішення питань місцевого значення. У розвинених країнах абсолютна бюджетна забезпеченість місцевого самоврядування за рахунок податку на нерухомість на душу населення зазвичай вища, ніж в Україні, але все одно він не здатний бути єдиним джерелом доходу.

2. Ступінь дотаційності місцевих бюджетів у країнах світу значною мірою залежить від побудови податкової бази і найвищий він там, де обмежений тільки місцевими податками на нерухомість. При залученні податків на малий бізнес і доходи фізичних осіб, дотаційність знижується. Але в будь-якому разі існуючі податкові джерела не дозволяють місцевим бюджетам повністю позбутися від дотацій.

3. Економічна основа місцевого самоврядування на рівні громад в Україні сформована відповідно до світового досвіду і найбільшою мірою відповідає

німецькому зразку (земельний податок, єдиний податок, частина податку на доходи фізичних осіб). Оскільки в Німеччині пропорції доходів близькі до середніх у Євросоюзі, в Україні логічно очікувати подібного співвідношення. Судячи з досвіду скандинавських країн, підвищити самозабезпеченість дає змогу тільки зарахування більшої частки податку на прибуток до місцевих бюджетів – тоді громади будуть зацікавлені в створенні та розвитку прибуткових підприємств.

4. Високий ступінь дотаційності місцевих бюджетів не є вітчизняною особливістю. Водночас, хоча частка власних доходів муніципальних утворень Європи може бути близька до аналогічного показника в Україні, потрібно врахувати, що абсолютні надходження з місцевих податків у розрахунку на душу населення у перших істотно вищі. Реальний потенціал податку на нерухоме майно в українських і зарубіжних муніципальних утвореннях істотно різниться. Тому вищий рівень благополуччя місцевого самоврядування за кордоном пояснюється не іншим складом місцевих податків, а їх вищим прибутковим потенціалом. Дотаційність існує скрізь, але абсолютні доходи місцевого самоврядування розвинених країн за рахунок власних податків набагато вищі і дають змогу вирішувати питання місцевого значення на вищому рівні навіть без урахування дотацій.

Отже, існуюча економічна основа місцевого самоврядування в Україні не повною мірою відповідає вимозі саморозвитку і самодостатності території. У нормах, пов'язаних із реформою децентралізації, вона часто підміняється поняттям фінансової спроможності, але фінансова спроможність є лише індикацією стану економічної основи та є цілком вторинною порівняно з поняттям самодостатності.

Основним принципом сталого розвитку громади є взаємодія соціальної і економічної підсистем у контексті забезпечення самодостатності та саморозвитку. В умовах зростання значущості людського капіталу вкладення в соціальну підсистему безпосередньо обумовлюють підвищення якості людських ресурсів і є потужним джерелом розвитку економічної підсистеми. Своєю чергою, динамічний розвиток останньої дає змогу здійснювати необхідні інвестиції і в соціальну підсистему. Саме така логіка компліментарності соціальної та економічної підсистем відповідає сучасному рівню вимог до розвитку громад.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Основні висновки з проведеного в цій статті дослідження зводяться до такого. Забезпечення адекватної економічної основи місцевого самоврядування є складним дискусійним питанням і практичною проблемою не тільки для вітчизняної дійсності, а й для розвинених країн зі сформованим досвідом муніципального управління. Ця дискусія наростає в силу постійного зростання вартості питань місцевого значення та їх значимості для територіальних громад. Водночас у сучасних умовах у поняття економічної самодостатності неможливо вкладати

абсолютний сенс і наполягати на повній забезпеченості місцевих бюджетів власними доходами. Окрім того, економічна самодостатність не є головною метою публічного управління громадою – вона лише є ключовим інструментом підвищення якості життя населення.

Незважаючи на те, що в сучасних реаліях саморозвиток громади не може бути абсолютним, а повної самодостатності місцевих органів не існує і в зарубіжних країнах, наукова ідея, пов'язана з економічною основою місцевого самоврядування як джерелом добробуту населення, складаючи перспективу подальших досліджень, потребує розвитку, подальшої концептуалізації і зміцнення. Без усвідомлення її ролі та значення на сьогодні неможливо здійснювати результативне і ефективне публічне управління громадами.

Список використаної літератури

1. Про місцеве самоврядування : Закон України № 280/97 від 21.05.1997 р. URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 26.07.2018).
2. Зубенко В. Сучасні підходи до визначення місцевого самоврядування // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. Вип. 2(54). Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2013. С. 88—92.
3. Саханенко С. Конституційно-правові засади місцевого самоврядування і територіальної організації влади та шляхи їх удосконалення // Актуальні проблеми державного управління. 2014. Вип. 2. С. 187—196.
4. Golynska O. Conditions and prospects for contemporary administrative reforms in Ukraine // The scientific method (Warszawa, Poland). 2017. № 7 (7). P. 64—71.
5. Provisions and Instruments of Regional Policy. URL : <http://europa.eu/pol/reg> (date of using: 26.07.2018).
6. Traité sur le fonctionnement de l'Union européenne. Version consolidée en vigueur depuis le 1er décembre 2017 (traité de Lisbonne), modifiée par la décision 2018/UE du Conseil européen du 25 mars 2018 (mécanisme de stabilité). URL : https://europa.eu/european-union/sites/europa.eu/files/docs/body/consolidated_version_of_the_treaty_establishing_the_european_atomic_energy_community_fr.pdf (date of using: 26.07.2018).
7. Bufon M., Markelj V. Regional policies and cross-border cooperation: new challenges and new development models in Central Europe // Revista Rombna de Geografie Politica. 2016. May. P. 18—28.
8. Eurostat / Your key to European statistics / European Commission. URL : http://ec.europa.eu/eurostat/ramon/nomenclatures/index.cfm?TargetUrl=LST_№M_DTL&Str№m=NUTS_33&StrLanguageCode=EN&IntPcKey=&StrLayoutCode=HIERARCHIC&IntCurrentPage=1 (date of using: 26.07.2018).
9. EBRD. Transition Report 2016-17. URL : <https://www.ebrd.com/cs/Satellite?c=Content&cid=1395237249132&d=Mobile&pagename=EBRD-RU%2FContent%2FContentLayout> (date of using: 28.07.2018).
10. Eurostat / Your key to European statistics...

Статтю подано: 13.08.2018

Статтю схвалено: 17.09.2018

Golynska Olesya Volodymyrivna

*PhD in Public Administration, Docent, Associate Professor
of the Department of Economic and Financial Policy, Doctoral Candidate,
Odesa Regional Institute for Public Administration of the National Academy
for Public Administration under the President of Ukraine*

ORCID: 0000-0003-1720-5056

e-mail: alesiaa@ukr.net

THE ECONOMIC BASIS OF SELF-SUFFICIENCY OF LOCAL GOVERNMENT IN CONTEMPORARY OPERATING CONDITIONS

Problem setting. In modern conditions, the role of communities in the economic and social development of the state, as entities that are the only ones in all of its administrative-territorial system that are governed by the method of widespread local self-government.

Recent research and publications analysis. Economic and social problems of local self-government, financial and economic bases of activity at the level of local self-government were researched in the works of national representatives of state-management science: T. Bezverkhniuk, O. Vasylieva, M. Izha, M. Mykolaichuk, Yu. Obolenskyi, L. Prykhodchenko, I. Rozputenko, S. Sakhanienko and other. In the presence of a large number of works devoted to the social and economic foundations of local self-government, the problems of purely economic self-sufficiency of municipal entities remain weakly studied.

Highlighting previously unsettled parts of the general problem. The objective is to develop a theoretical instrumentalism for evaluating and shaping the economic self-sufficiency of communities, practical recommendations for raising it. The main objectives are: the definition of the potential of the economic basis of local self-government and the related clarification of the content of the concept of “economic self-sufficiency of the community”, review and comparison of the leading foreign practices of the formation of the economic basis of the municipal level formations with the practices that have developed in Ukraine during the process of decentralization reform of years 2015-2018.

Paper main body. Municipal government is a broader concept, it means managing municipal entities in general (development of the industrial, financial sector, restructuring of the economy, etc.); and local self-government - only on matters of local importance.

The economic basis of local self-government is a system of economic objects, resources, as well as relations on their formation and use in order to address local issues. At the same time, taking into account the established traditions and approaches, the term “economic self-sufficiency of local self-government” is more justified in scientific use, since this term highlights, notes and emphasizes the special importance not only of the financial component, i.e. the budget, but also the importance of increasing its revenues as a result the interaction of social and economic subsystems of local self-government, emphasizing their complementarity in modern conditions.

This is complementarity of the financial, social and economic subsystems that will lead to synergy in the use of the potential of additional economic reserves at the level of municipalities. In modern Ukraine, on the one hand, the state is not going to give

full autonomy to the communities, preferring to control them economically. On the other hand, local self-governments themselves, especially in newly formed communities that are united in 2016-2018, are not able to work autonomously, without financial support from the state. But at the same time it must be admitted that modern decentralization is a step that removes us from the application of state theory, approaches dualistic, and greatly approximates the prospect of the application of the social theory of local self-government.

Conclusions of the research and prospects for further studies. Ensuring an adequate economic basis of local self-government is a complex debating point and a practical problem not only for national reality, but also for developed countries with the established experience of municipal government. At the same time, in modern conditions, it is impossible to put the absolute meaning of the concept of economic self-sufficiency and to insist on the full provision of local budgets with their own revenues. In addition, economic self-sufficiency is not the main goal of public management of the community – it is only a key tool for improving the quality of the population life.

The theoretical definition of Municipal Government and Local Government was updated. Their interconnection is substantiated. It is expressed by an economic basis that is complementary to the subsystem of socio-economic development of communities. The economic basis is illustrated in the self-sufficiency of communities.

Key words: economic basis; Local Government; economic self-sufficiency; public administration; community; budget.

References

1. Pro mistseve samovriaduvannia. № 280/97. (1997) [in Ukrainian].
2. Zubenko, V. (2013). Suchasni pidkhody do vyznachennia mistsevoho samovriaduvannia. *Actual problems of public administration*, Issue 2 (54), pp. 88-92 [in Ukrainian].
3. Sakhanienko, S. (2014). Konstytutsiino-pravovi zasady mistsevoho samovriaduvannia i terytorialnoi orhanizatsii vlady ta shliakhy yikh udoskonalennia. *Actual problems of public administration*, Issue 2 (58), pp. 187-196 [in Ukrainian].
4. Golynska, O. (2017). Conditions and prospects for contemporary administrative reforms in Ukraine. *The scientific method*, № 7 (7)/2017, pp. 64-71.
5. Provisions and Instruments of Regional Policy. URL : <http://europa.eu/pol/reg>.
6. Traité sur le fonctionnement de l'Union européenne. Version consolidée en vigueur depuis le 1er décembre 2017 (traité de Lisbonne), modifiée par la décision 2018/UE du Conseil européen du 25 mars 2018 (mécanisme de stabilité). URL : https://europa.eu/european-union/sites/europaeu/files/docs/body/consolidated_version_of_the_treaty_establishing_the_european_atomic_energy_community_fr.pdf.
7. Bufon, M., Markelj, V. (2016). Regional policies and cross-border cooperation: new challenges and new development models in Central Europe. *Revista Româna de Geografie Politica*, May, pp. 18-28.
8. European Commission. *Eurostat / Your key to European statistics*. URL : http://ec.europa.eu/eurostat/ramon/amenclatures/index.cfm?TargetUrl=LST_ãM_DTL&Strãm=NUTS_33&StrLanguageCode=EN&IntPcKey=&StrLayoutCode=HIERARCHIC&IntCurrentPage=1.

9. EBRD. Transition Report 2016-17. URL : <https://www.ebrd.com/cs/Satellite?c=Content&cid=1395237249132&d=Mobile&pagename=EBRD-RU%2FContent%2FContentLayout>.

10. European Commission. *Eurostat / Your key to European statistics...*

Paper submitted: 13.08.2018

Paper accepted: 17.09.2018

Цитування: Голинська О. В. Економічна основа самодостатності місцевого самоврядування в сучасних умовах // Ефективність державного управління : зб. наук. пр. Вип. 3 (56) : у 2 ч. Ч. 1 / за заг. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2018. С. 197—207.

Citation: Golynska, O. V. (2018). Ekonomichna osnova samodostatnosti mistsevoho samovriaduvannia v suchasnykh umovakh. *Efficiency of Public Administration*, Issue 3(56), pp. 197-207.